

2. X. Έσσε, Κάτω από τη ρόδα

Ο λυρικός Χέρμαν Χάιλνερ είχε προσπαθήσει χωρίς επιτυχία ν' αποκτήσει έναν πνευματικά ισάξιο του φίλο, γι' αυτό τώρα σερνόταν καθημερινά τις ώρες της εξόδου ολομόναχος μέσα στα δάση· περισσότερο προτιμούσε τη Βάλντζεε, μια μελαγχολική καφετιά λιμνούλα που την περιτριγύριζαν καλαμιές και γέρικα, άφυλλα στέμματα δέντρων. Αυτή η γωνιά του δάσους με την τραγική ομορφιά τραβούσε με δύναμη τον ονειροπόλο. Εδώ μπορούσε να κάνει φανταστικούς κύκλους στο ήσυχο νερό με το ραβδί των ονείρων του, να διαβάζει με την ησυχία του τα «Σίλφλιντερ» του Λέναους και ξαπλωμένος στα πιο χαμηλά βούρλα της αμμουδιάς να στοχάζεται πάνω στο φθινοπωρινό θέμα το θάνατο και τη φθορά, ενώ το πέσιμο των φύλλων και το θρόισμα των γυμνών κορυφών εκτελούσαν μια μελαγχολική συγχορδία. Τότε έβγαζε συχνά από την τσέπη του ένα μικρό μαύρο τετραδιάκι και έγραφε με το μολύβι ένα ή δύο στίχους.

Αυτό έκανε και κάποια μισόφωτη ώρα του μεσημεριού, αργά τον Οκτώβρη, όταν ο Χανς Γκίμπενρατ περπατώντας μονάχος πάτησε στον ίδιο τόπο. Είδε το νερό ποιητή να κάθεται σκεφτικός πάνω στο ξύλινο γεφύρι του μικρού νεροφράχτη: το μικρό τετράδιο στην αγκαλιά και το ξυμένο μολύβι χωμένο στο στόμα. Δίπλα κείτοταν ένα ανοιγμένο βιβλίο. Με αργά βήματα πλησίασε.

- Γεια σου Χάιλνερ. Τι κάνεις εδώ;
- Διαβάζω Όμηρο! Κ' εσύ Γκίμπενρατ;
- Δεν το πιστεύω! Ξέρω τι κάνεις!
- Έτσι;
- Φυσικά. Γράφεις ποιήματα.
- Νομίζεις;
- Είμαι βέβαιος.
- Κάθισε πλάι μου.

Ο Χανς Γκίμπενρατ κάθισε στο δοκάρι δίπλα στο Χάιλνερ, άφησε τα πόδια του να ταλαντεύονται πάνω απ' το νερό και κοίταζε εδώ κ' εκεί κάποιο καφετί φύλλο και ξανά άλλο να στριφογυρνά στον ήσυχο κρύο αέρα και μετά να βουλιάζει στην καφετιά επιφάνεια του νερού.

- Εδώ είναι μελαγχολικά, είπε ο Χανς.

- Ναι, ναι, συμφώνησε ο Χάιλνερ.

Ξάπλωσαν ανάσκελα κ' οι δυο στο μάκρος της μικρής γεφυρούλας, έτσι ώστε από το φθινοπωρινό περιβάλλον μόλις που έμεναν ορατές μερικές κορφές δέντρων. Σε αντιστάθμισμα εμφανίστηκε ο ανοιχτογάλανος ουρανός με συνεφένια νησάκια που ήσυχα τραβούσαν το δρόμο τους.

- Τι όμορφα σύννεφα: είπε ο Χανς κοιτάζοντας ευχαριστημένος.

- Ναι, μικρούλη Γκίμπενρατ, αναστέναξε ο Χάιλνερ, αν μπορούσε κανείς να είναι ίδιος μ' ένα σύννεφο!

- Τι θα γινότανε τότε;

- Τότε εμείς εκεί πάνω θα ταξιδεύαμε πέρα από δάση και χωριά και επαρχίες και χώρες σαν όμορφα πλοία.

- Δεν είδες ποτέ σου πλοίο;

- Όχι Χάιλνερ, εσύ;

- Ναι, βέβαια! Μα τότε, Θεέ μου, αν το μόνο που μπορείς να κάνεις είναι να διαβάξεις, να μαθαίνεις και γενικά να εργάζεσαι βαριά, δεν καταλαβαίνεις καθόλου από τέτοια πράγματα.

- Δηλαδή με περνάς για καμήλα;

- Δεν είπα αυτό.

- Από καιρό δεν είμαι πια τόσο βλάκας, όσο νομίζεις. Αλλά πες μου κι άλλα για τα πλοία.

Ο Χάιλνερ γύρισε απότομα και παρά λίγο να ρίξει το Χανς στο νερό. Τώρα ήταν ξαπλωμένος με την κοιλιά, το σαγόνι μέσα στα δυο χέρια, στηριζόμενος μόνο στους αγκώνες.

- Στο Ρήνο είδα τέτοια πλοία, συνέχισε, στις διακοπές. Μια Κυριακή. Υπήρχε μουσική στο πλοίο και τη νύχτα χρωματιστά φαναράκια. Τα φώτα καθρεφτίζονταν στα νερά και ταξιδεύαμε με μουσική, κόντρα στο ρεύμα. Οι άντρες έπιναν κρασί του Ρήνου και τα κορίτσια φορούσαν άσπρα φορέματα.

- Ο άλλος συνέχισε.

- Ναι, αυτό ήταν αλλιώτικο από τώρα. Ποιος ξέρει εδώ από τέτοια πράγματα; Όλοι είναι σκέτη στενοχώρια, σκέτοι μπουμπουνοκέφαλοι. Χάνονται και γδέρνονται και δεν ξέρουν τίποτα παραπάνω από την εβραϊκή αλφαβήτα. Κ' εσύ δεν είσαι διαφορετικός.

Ο Χανς σόπαινε. Αυτός ο Χάιλνερ ήταν ένας παράξενος άνθρωπος. Ένας ονειροπόλος, ένας ποιητής. Συχνά τον είχε θαυμάσει. Όπως ήξεραν όλοι, ο Χάιλνερ δεν εργαζόταν με την καρδιά του και όμως ήξερε πολλά, ήξερε να δίνει σωστές απαντήσεις κι ωστόσο περιφρονούσε βαθιά αυτές τις γνώσεις.

- Εδώ διαβάζουμε Όμηρο, συνέχισε ειρωνικά, μ' έναν τρόπο σάμπως η Οδύσσεια να ήτανε οδηγός μαγειρικής. Δύο στίχους την ώρα κ' έπειτα τους ξαναμασάμε λέξη προς λέξη και τους ερευνούμε, ώσπου καταντάει αηδία. Αλλά κάθε φορά ακούμε στο τέλος του μαθήματος: Είδατε πόσο έξοχα τις μεταχειρίστηκε ο ποιητής, ρίξτε μια ματιά στο μυστικό της ποιητικής δημιουργίας. Έτσι απλώς σαν καρύκευμα γύρω στα μόρια και τους αόριστους για να μην πνιγεί κανείς εντελώς μέσα σ' αυτούς. Έτσι, με τον τρόπο αυτόν μου κλέβουν ολόκληρο τον Όμηρο. Στ' αλήθεια, τι μας ενδιαφέρουν όλα αυτά τα αρχαία ελληνικά; Αν κάποιος από μας ήθελε να δοκιμάσει να ζήσει λίγο ελληνικά, σίγουρα θα τον πετούσαν έξω. Στο μεταξύ το δωμάτιό μας ονομάζεται «Ελλάς». Καθαρή κοροϊδία. Γιατί δεν ονομάζεται καλάθι απορριμμάτων ή κλουβί σκλάβων ή σωλήνας τρόμου; Όλα αυτά τα κλασικά είναι ένα ψέμα. Έφτυσε στον αέρα.

- Πρωτύτερα έγγραφες στίχους; ρώτησε ο Χανς.

- Ναι.

- Για ποιο πράγμα;

- Εδώ, για τη λίμνη και το φθινόπωρο.

- Δείξε μου.

- Όχι, δεν είναι ακόμα έτοιμοι.

- Αλλά, όταν θα είναι έτοιμοι;

- Τότε ναι.

Σηκώθηκαν κ' οι δυο και γύρισαν περπατώντας αργά στο μοναστήρι. «Πρόσεξε στ' αλήθεια πόσο όμορφα είναι; ρώτησε ο Χάιλνερ, όταν πέρασαν τον «παράδεισο», στοές, τοξωτά παράθυρα, περιστύλια γοτθικά και ρομανικά, όλα πλούσια και καλλιτεχνικά, καμωμένα με ανυπέρβλητη καλλιτεχνική ευαισθησία. Και για ποιον όλη αυτή η μαγεία; Για τρεις δωδεκάδες φτωχά αγόρια, που πρέπει να γίνουν παπάδες. Το κράτος τα 'χει μπόλικά.

Όλο το απόγευμα ο Χανς σκεφτότανε το Χάιλνερ. Τι άνθρωπος; Αυτό που ο Χανς γνώριζε σαν έγνοια και επιθυμία, δεν υπήρχε καθόλου για κείνον. Είχε δικές

του σκέψεις και λέξεις, ζούσε ζεστότερα και πιο ελεύθερα, υπέφερε από παράξενα πάθη και έδειχνε να περιφρονεί όλο το περιβάλλον του. Εννοούσε την ομορφιά των αρχαίων κίωνων και τειχών. Και επιδιδόταν στη μυστηριακή, παράξενη τέχνη να καθρεφτίζει την ψυχή του σε στίχους και να χτίζει για τον εαυτό του με τη φαντασία του μια δική του, φαινομενικά περισσότερο ζωντανή ζωή. Ήταν ευκίνητος και αδάμαστος και έκανε καθημερινά περισσότερα αστεία, απ' όσα ο Χανς ολόκληρο το χρόνο. Ήτανε μελαγχολικός κ' έδειχνε να απολαβαίνει τη λύπη του σαν ένα ξένο, ασυνήθιστο και νόστιμο πράγμα.